

אליוהו בהר הכרמל

עמיאל וסל

לדרכו של נביא השלום

ראשי פרקים:

- א. הקדמה
- ב. רקע
- ג. הר הכרמל
- ד. ארבע השאלות
- ה. הניסים לעומת הנסיבות
- ו. משה ואליוהו

הקדמה

במאמר זה, ברצוני להציג את מהלך העניינים בפרשיית אליוהו בהר הכרמל כפי שהובן על ידי. אנסה להסביר את מהלך האירועים על פי הצורה הכללית בה הם מוצגים בכתובים, אציין מספר עובדות תמוהות ואנסה לעמוד על פשרן. כמובן שמאמר זה נכתב כולו על פי רובד הפשט של הכתובים כפי שנראים הם בעיני, ואין בו שום קביעה חד משמעית לגבי אף אחד מהנושאים המוצגים בו. באם תתגלה בעייתיות כלשהי במאמר זה, בכל תחום שהוא, אשמח אם היא תוצג בפני.

רקע

הסיפור הספציפי בו אנו עוסקים, מתחיל בו זמנית בהיכרותנו הראשונית עם אליוהו. בפגישה ראשונית זו, מוצג אליוהו כתושב הגלעד המנבא בפני אחאב על בצורת העתידה להתרחש בממלכת ישראל. לאחר הצהרה זו פונה אליוהו ובורח מפני אחאב, ובכך מתחיל לעבור מסכת ארוכה ומפורטת של נדודים. לאחר שלוש שנות נדודים, שב אליוהו לממלכת ישראל ומתעמת עם אחאב, שנאלץ לצאת בכבודו ובעצמו בחיפוש אחרי מים וירק. עימות זה בין השניים, נפתח מיד בתחילתו בעוינות -

"ויהי כראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב אליו: האתה זה עוכר ישראל?
 ויאמר: לא עכרתי את ישראל, כי אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצוות ה'
 ותלך אחרי הבעלים" (מלכ"א יח, יז-יח).

אחרי שורת האשמות הדדיות אלו מזמן אליהו את נביאי העבודה הזרה למבחן נגדו
 בהר הכרמל:

"ועתה שלח קבוץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל ואת נביאי הבעל ארבע
 מאות וחמישים ונביאי האשרה ארבע מאות אוכלי שולחן איזבל" (שם יט).

הר הכרמל

לכאורה בפסוק הבא נענה אחאב לדבריו של אליהו ומזמן כביכול את כל אלו שהוזמנו
 על ידי אליהו - "וישלח אחאב בכל בני ישראל ויקבוץ את הנביאים אל הר הכרמל" (שם
 כ). על כן נופתע לקרוא בפס' כב שרק נביאי הבעל היו נוכחים בהתמודדות זו: "ויאמר
 אליהו אל העם אני נותרתי נביא ה' לבדי ונביאי הבעל ארבע מאות וחמישים איש",
 נביאי האשרה נעלמו לגמרי. בהמשך הפרק ישנו תיאור של המבחן המרשים שנערך בין
 אליהו לבין נביאי הבעל, במהלך מבחן זה מוכחת עליונות ה' ושליחו, אליהו, על פני
 הבעל ונביאיו. הצלחתו המרשימה של אליהו במבחן הזה - "ותיפול אש ה' ותאכל את
 העולה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה ליחכה" (שם לח),
 מצליחה להרשים את העם בצורה יוצאת דופן: "וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו:
 ה' הוא האלוהים, ה' הוא האלוהים!" (שם לט). אליהו מצליח לשלהב את העם עד כדי
 כך שהוא גורם שהם ילכדו את כל נביאי הבעל וימסרו אותם לידיו לשחיטה, כך העם
 מסגיר לאליהו את הנביאים אותם העריצו ועבדו רק שעות ספורות קודם לכן. אליהו
 ממשיך ומזמן את הגשם, אותו נצטווה להביא בידי ה' בתחילת הפרק. המצב הנוכחי
 נראה טוב במיוחד - העם מאמין בה', נביאי הבעל הומתו, הבצורת הסתיימה ולכאורה
 אחאב ואליהו משלימים: "ויד ה' הייתה אל אליהו וישנס מתניו וירופץ לפני אחאב עד
 בואכה זרעאלה" (שם מו). והנה להפתעתנו, מיד עם פתיחת הפרק הבא, אנו מבחינים
 בהידרדרות מהירה בשליטתו של אליהו במהלך האירועים, דבר שמשתקף גם בתיפקודו
 כנביא.

ארבע השאלות

השאלה הראשונה בסדרת השאלות, כאמור לעיל, היא עובדת העלמם של נביאי האשרה מהר הכרמל, למרות שלכאורה זומנו אליו. שאר השאלות תועלנה בחלקו השני של הסיפור. הראשונה שבהם תהיה על עצם מיקום המשך מהלך ההתרחשויות. אבקש להסב את תשומת לבו של הקורא לכך שהמשך העלילה מתרחש בעיר יזרעאל. מלבד העובדה שעיר זו אינה מוכרת לנו עד עתה, הרי שעיקר תמיהתנו הינה העובדה שלכאורה כל פרטי המאורע ראויים שיתרחשו בעיר הבירה של הממלכה, הלא היא העיר שומרון. ההסבר לשימוש התמוה בעיר קונקרטיית זו, עתיד לספק לנו חלק חשוב בפזל של הבנת התמונה הכללית בסיפור זה.

ובכן, לאחר שמגיעים אחאב ואלהו ליזרעאל, דואג אחאב לעדכן את איזבל בפרטי פרשיית הר הכרמל. איזבל יוצאת מיד למאבק באלהו נביא: "ותשלח איזבל מלאך אל אלהו לאמור: כה יעשון אלוהים וכה יוסיפון כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם" (שם יט, ב). במהלך קריאת פסוק זה, לא יכולה שלא לעלות שאלה נוספת - אם איזבל כל כך רצתה במותו של אלהו, למה לא הרגה אותו מיד אלא איימה עליו בפגיעה עתידית? שאלה שונה, ואולי הפוכה במשמעותה, עתידה לצוץ בעקבות קריאת הפסוק הבא: "וירא (אלהו) ויקם, וילך אל נפשו ... ויבא וישב תחת רותם אחד וישאל את נפשו למות" (שם יט, ג-ד). פסוקים אלה, המתארים את אלהו בתור אדם דיכאוני שעבר תבוסה מוחצת בידי איזבל, מעלים שאלה קשה ביותר - מדוע אלהו לא החליט לצאת למאבק מול איזבל, או לפחות לנסות לפגוע בה ולהורידה משלטונה. שאלה זו בולטת עוד יותר על רקע הצלחותיו המעשיות והפוליטיות של אלהו במאבק הקיצוני שלו כנגד נביאי הבעל, עבר שעלול להעיד על סיכויים טובים למדי במאבק מעין זה. איזה סיום מתאים יותר לשחיטתם של נביאי הבעל מאשר חיסולה של מנהיגתם, איזבל? יש לתמוה על דרכו של אלהו שהחליט להימלט מאיזבל בצורה כה חפזה, וזאת רק על סמך איום עתידי שהועבר על ידי שליח.

נסכם בקצרה את ארבע השאלות. השאלה הראשונה הייתה פשר העלמם של נביאי האשרה מהר הכרמל. כמו כן תהינו על עצם התרחשות המשך הסיפור בעיר יזרעאל. שתי השאלות הנוספות מתייחסות לתגובתה של איזבל לפרשה, ולתגובת אלהו לתגובתה שלה. מצד אחד, איזבל מאיימת על אלהו בצורה מוזרה ולא מובנת, ומצד שני, אלהו נסחף לכאורה, לפחד קיצוני מפני איום מוזר זה.

דת ומדינה בממלכת ישראל

כדי לענות על קבוצת שאלות זו, אבקש להתחיל בסקירת מהלך העניינים הכללי בתקופה זו. ממלכת ישראל, בזמן פרשייה זו, מהווה ממלכה טרייה בת כשישים שנה. במהלך תקופה זו, הספיקו להתחלף שבעה מלכים שהשתייכו לארבעה בתי מלוכה שונים. קצב מהיר זה נראה רע, במיוחד כאשר הוא מושווה למצב בממלכה השכנה - יהודה. בממלכה זו התחלפו רק ארבעה מלכים שהשתייכו כולם לבית מלוכה אחד, בית דוד. על סמך נתונים אלו לא נופתע, אם כן, לגלות שעומרי, המלך השישי של ממלכה זו, העולה לשלטון לאחר מאבק עיקש וקשה, מבקש לחזק את מעמדו הרעוע. עומרי עושה זאת על ידי בניית בירה חדשה למלכת ישראל - שומרון. במעשה זה, יש לשער שהוא ניסה ליצור בעיני העם תדמית של בית מלוכה חדש המתחיל את דרכו החדשה בבירה חדשה. מתוך תיאור הפסוקים קשה שלא להיווכח בדמיון שיש בין פרשייה זו לבין תיאור פרשיית גורן ארונה היבסי. דמיון זה, תפקידו לבטא את רצונו של עומרי למסד את עצמו בעיני העם, ולקבע את מעמד משפחתו, כמנהיג ממלכה חזקה ומחודשת, כדוגמת בית דוד שבממלכת יהודה השכנה. ובכל זאת, משהו היה חסר בתמונה הלאומית החדשה שיצר עומרי. ה"משהו" הזה היה הדת, ובדיוק פרט זה ניסה אחאב בתקופתו לשקם.

את הקונספציה לגבי הקשר ההכרחי הקיים בין ממלכה ישראלית לבין דת ישראלית, כבר לימד אותנו המלך הראשון של ממלכת ישראל: "ויאמר ירבעם בלבו: עתה תשוב הממלכה לבית דוד, אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים, ושב לב העם הזה אל אדוניהם, אל רחבעם, והרגוני ושבו אל רחבעם מלך יהודה" (שם יב, כו-כז). תפיסה זו לגבי נחיצותה של דת המנותקת מזו של ממלכת יהודה, לא השתנתה במהלך הדורות, וניתן להבחין בה בבירור גם כאשר מגיע זמנו של אחאב למלוך. אחרי שינוי התדמית המדיני שהצליח עומרי ליצור, נמצא אחאב מוכרח לקבע שינוי מעמיק בתדמית הדתית, דבר שאותו הוא ניגש לעשות בצורה מרשימה למדי. שינויים אלו מתוארים כך: "ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני ה' מכל אשר לפניו, ויהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם בן נבט, ויקח אישה את איזבל בת אתבעל מלך צידונים, וילך ויעבוד את הבעל וישתחו לו. ויקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשומרון. ויעש אחאב את האשרה, ויוסף אחאב לעשות להכעיס את ה' אלוהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר לפניו" (שם טז, ל-לג). בפסוקים אלו, מודגשת בהתחלה ובסוף, ייחודיותה של עבודתו הדתית של אחאב על פני עבודותיהם של כל הקודמים לו בתפקיד. מודגש גם החיבור בין הבירה הטרייה לעבודה המחודשת, דבר הבא לידי ביטוי בבניית המזבח לבעל בבית הבעל הממוקם בשומרון. מעניין לציין, שבתוך קובץ פסוקים אלו, שמטרתם לתאר את התפתחות העבודה הזרה בימי אחאב, מוצאים הכתובים לנכון להביא את עובדת

נישואיו של אחאב לאיזבל. עובדה זאת מובנת היטב על סמך החלק המכריע שהיה לאיזבל בהנהגת העבודה הזרה בממלכת ישראל. תיפקוד זה בא לידי ביטוי הן בחיסולם של נביאי ה' הקיימים - "ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה'..." (שם יח, ד), והן בהקמת רשת נביאים חלופית - "...ואת נביאי הבעל ארבע מאות וחמישים ונביאי האשרה ארבע מאות אוכלי שולחן איזבל" (שם יח, יט).¹

לאור כל זאת, אין לתמוה על החלטתה של איזבל, בעלת התבונה והערמה, שלא לשלוח את נביאיה שלה (זאת על פי אחת מהדרכים להבנת הפסוק שלעיל) לאותו מבחן מסוכן של אותו נביא שהכרזתו על בצורת התקיימה זה עתה במלואה. אם ניזכר במוצאה הצידוני של איזבל, נוכל גם לשער שקשריה בבית אביה, סיפקו לה מגוון סיפורים על אודות נביא מסתורי העונה לתיאורו יוצא הדופן של אליהו.² נביא המבצע ניסים ונפלאות בביתה של אישה אלמנה בעיר השכנה, צרפת. איזבל הערמומית מחליטה לשלוח רק חלק מהנביאים שבעלה זימן לאותו מבחן, ואולי אף נוכל לשייך את החצי הזה שנשאר מאחור לחלק הנתמך ישירות על ידי איזבל, כאמור לעיל.

איזבל וזרעאל

כדי להבין את סיבת הימצאותה של איזבל בעיר זרעאל, נצטרך לעמוד על הקשר החזק שביניהן. בהמשך הספר תוצג בפנינו פרשת "כרם נבות", פרשה זו מתרחשת גם היא בעיר זרעאל. בפרשה זו מתוארת המזימה המרושעת, שדרכה מנסה איזבל לעוות את הצדק, ובכך ולהשיג את רצונה ואת רצון בעלה. איזבל מחליטה על חיסולו של נבות, בעקבות סירובו למכור לאחאב את כרמו, ומתכננת להלאים את רכושו וקרקעותיו לאחר המתתו. כדי להמית את נבות בצורה שלא תעורר מהומה ולא תעורר את הציבור כנגד מוסד המלוכה המתחזק, איזבל מסתייעת בראשי עירו של נבות, הלא הם זקני וחורי זרעאל, לעוות את משפטו של נבות. נאמנותם של ראשי העיר לאיזבל מתוארת בפסוקים: "ויעשו אנשי עירו (של נבות) הזקנים והחורים אשר היושבים בעירו כאשר שלחה אליהם איזבל, כאשר כתוב בספרים אשר שלחה אליהם" (מלכ"א כא, יא). הכפילות שבחלקו השני של הפסוק, באה ללמדנו ללא ספק על הדיוק בו מילאו אנשים אלו אחר כל פרט מהוראותיה, גם אם פירוש הדבר עיוות הצדק ויציאה נגד דרכו של ה' המוסר האנושי הפשוט. איזבל מנסה לנצל קשר מיוחד זה שבינה לבין ראשי העיר

1. אבקש להסב את תשומת לב הקורא לכך, שמפשט הפסוק (בלי הטעמים שמהווים גם הם פירוש במובן מסויים) לא ברור אם רק נביאי האשרה הם אוכלי שולחן איזבל, או שמדובר גם בנביאי הבעל.

2. "איש בעל שיער ואיזור עור אזור במותניר" (מלכ"ב א, ח)

זרעאל פעמים רבות. לא נופתע, אם כן, למצוא את איזבל מתחבאת בעיר זרעאל כשאיומו של יהוא יעבור על בית אחאב (ראה מלכ"ב ט, ל). על סמך כל זאת ברור יהיה, שאם איזבל רוצה לחפש עיר בה כוחה מבוסס, בזמן המבחן הגדול בין אליהו הנביא לבין נביאי הבעל, היא תלך להשתכן בעיר זרעאל ולא בעיר שומרון, שבסך הכל הינה עיר חדשה שעדיין איננה מבוססת מספיק. בעיר זו מבקשת איזבל, המלווה בארבע מאות נביאי האשרה שלה, למצוא מחסה ובסיס כוח בזמן מבחן זה שממנו היא חוששת. חשש זה מפני כוחו האלוקי של אליהו, גם מסביר את העובדה שבבואו של אליהו לזרעאל היא אינה פוגעת בו ישירות אלא מאיימת עליו בצורה מתחמקת, ומקווה שלנוכח כוחה הגדול בעיר, לא תישאר לאליהו ברירה אלא לברוח.

הנסים לעומת הנסיבות

אליהו משלה עצמו במחשבות על תיקון דרך ההנהגה של בית אחאב, ונופל בסופו של דבר לפח שטמנה לו איזבל. מחשבה זו גורמת לכך שאחאב למרות הנהגתו את העבודה לבעל, אינו מוצא להורג על ידי אליהו בהר הכרמל. במקום זאת, אליהו מחליט להכניע את עצמו לפני אחאב, ורץ לפני מרכבתו של אחאב עד בואכה זרעאל. מבחינת העם הצופה בכל המתרחש, הרי שאליהו "הכשיר" את מלכותו של אחאב, לכן קשה מאוד יהיה לאליהו לשכנע אותו שהוא חוזר בו. כמוכן שאחאב, השבוי בקונספצית הקשר שבין קיום ממלכת ישראל והעבודה הזרה, לא חושב לרגע על תשובה וחזרה לאמונה בה, וקל וחומר שאיזבל התככנית לא תאפשר השלמה שכזו בין המדינה לבין עבודת ה'. אליהו הובל ליזרעאל (לא ברור אם דבר זה תוכנן מראש, ואם כן, לא ברור על ידי מי) ונלכד שם בסבך בעיות. קשה יהיה לו לשכנע את העם, שברובו נשאר כנראה על הר הכרמל, בנחיצותה של החלפת שלטון, לאחר שהוא בכבודו ובעצמו השלים עם אחאב על הר הכרמל. בכל מקרה, נקטעה התנופה שהייתה בהר הכרמל, והעם כבר הספיק לצאת מתחושת הפליאה והאמונה שהוטבעה בו במהלך הנס הגלוי על הר הכרמל. גם זיכרון תפיסתם ושחיתתם של נביאי הבעל כבר התעמעם בזיכרון העם.

אין מקום לדבר על יחסם של ראשי העיר זרעאל שתמיכתם, כאמור, באיזבל ובביתו של אחאב היא ללא סייג, ועל כן יעשו כל שביכולתם על מנת לעצור כל מהלך שינסה אליהו להוביל. אין גם לזלזל בכוחם ובהשפעתם של נביאי האשרה על העם, ויש לשער שמכיוון שלא הלכו להר כרמל נשארו לצידה של גבירתם ביזרעאל. כמו כן, יש מקום להזכיר את העייפות וחוסר הרצון שקיים בעם לנוכח חילופי שלטון, זאת לאור חילופי השלטון התכופים שאירעו במהלך שנות קיומה של ממלכת ישראל. ניתן לומר שבאופן כללי מקנן בעם רצון סמוי ליציבות, רצון זה דוחה מיידית כל ניסיון שינסה אליהו להפיכה ביזרעאל. לשיקולים אלו אפשר גם להוסיף שיקול זמני אך חשוב - מזג האוויר.

אליהו גרם לכך שירד גשם חזק - "...והשמים התקדרו עבים ורוח, ויהי גשם גדול" (ראה מלכ"א יח, מה). כשמזג האוויר בחוץ סוער כל כך, קשה מאוד להוציא את העם לרחובות כדי לסייע במרד יעיל כנגד בית אחאב. לנוכח כל הנסיבות הללו, לא נותרת לאליהו שום אפשרות לחיסולם של איזבל ושל בית אחאב. אליהו נאלץ, אם כן, לברוח למרות כל הניסים והנפלאות שביצע בהר הכרמל.

משה ואליהו

כאן המקום לשאול, מה היה על אליהו לעשות, כדי למנוע מהעניינים להתגלגל למקום שהגיעו. כדי לענות על שאלה זו אבקש להצביע על מקבילה בין אליהו לבין משה רבנו. לאחר פרשיית הר הכרמל, הכתובים מספרים לנו על בריחתו של אליהו להר סיני שם מתוארת התגלות ה' אליו. ראשית, שואל ה' את אליהו הישן מה מעשיו בהר סיני, ועל כך עונה לו אליהו: "ויאמר קנא קנאתי לה' אלוהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל, את מזבחותיך הרסו, ואת נביאיך הרגו בחרב, ואותר אני לבדי, ויבקשו את נפשי לקחתה" (שם יט, י). לשמע תשובה מלאה ייאוש זו מחליט ה' לחזק את נביאו, הנמרץ בדרך כלל, בגילוי אלוהי שכדוגמתו זכה רק אדון הנביאים - משה. במהלך התגלות זו מתגלה אליהו לעינינו במפתיע בצורה פסיבית מאוד, וה' הוא זה שמנהל, מנהיג ויוזם את הכל.

לאחר התגלות זו, חוזר ה' ושואל את אליהו לפשר מעשיו בהר סיני, בתקווה לשינויים בכיוונים חיוביים. למרבה הפלא, אליהו אינו משנה מתשובתו המקורית כלום - "ויהי כשמוע אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ויעמוד פתח המערה, והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו? ויאמר - קנא קנאתי לה' אלוהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל, את מזבחותיך הרסו, ואת נביאיך הרגו, ואותר אני לבדי, ויבקשו את נפשי לקחתה" (שם יט, יד). אליהו הגיע למצב שבו שאפילו התגלות אלוהית אינה מצליחה לנסוך בו רוח חדשה, שתשנה את עמדתו וגישתו הקודמים. עובדה זו קשה ומתמיהה במיוחד על רקע חוסר הליאות המרשימה וחוסר משוא הפנים שבהם מתאפיין אליהו בכל שאר הפרשיות בהם הוא מוזכר. בתגובה לשינוי קיצוני זה, מחליט ה' לסיים את תפקודו של אליהו, לפחות מבחינה רשמית, "...ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתך" (שם יט, טז).

לעומת זאת, בהתגלות ה' אל משה (בשמות לג) המתרחשת גם היא בהר סיני, אנו מוצאים אישיות שונה במהות. משה הוא זה שיוזם את התגלות ה' אליו: "ויאמר הראני נא את כבודך" (שם פס' יח). משה, בשונה מאליהו, אינו נשאר פסיבי במהלך ההתגלות -

"ויעבור ה' על פניו, ויקרא (משה) ה', ה', אל רחום וחנון, אך אפים ורב חסד ואמת..."
(שמות לד, ו).³

ניתן אולי להסביר את פשר תגובתו של אליהו בהשוואה למקרה דומה נוסף שאירע לו ולמשה. לסיפור של אליהו בהר הכרמל ניתן להקביל את פרשת קורח. בדומה לאליהו גם משה מציע להעמיד את דרכו למבחן אל מול דרכם של מתנגדיו. בשתי הפרשיות המבחן מתבטא בהקרבת מנחה מטעם שני הצדדים, כשהענות אלוהית לאחד מהצדדים תעניק לצד זה את כתר הניצחון. כאמור לעיל, אליהו, בסוף המבחן מחליט לתת לאחאב הרשע הזדמנות נוספת, אליהו מחליט לפתוח ביחסים חדשים עם אחאב במקום הריגתו יחד עם נביאיו.⁴ משה לעומת זאת, במבחן שלו, אינו נותן שום הקלות לצד השני, לא למנהיג ולא לנציגיו. בפרשת קורח מודגשת הפגיעה הישירה והממוקדת בהנהגת המחנה השני עוד לפני הפגיעה בנציגיו: "וירדו הם (קורח, דתן ואבירם) וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל ... ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמישים ומאתים איש מקריבי הקטורת" (במדבר טז, לג-לה). לפגיעה בשכבת ההנהגה הייתה חשיבות מרובה, היא הייתה זו אשר איפשרה את השלמת מהלך הבסת הצד השני, ובלעדיה קשה לשער אם אפשר היה לסיים פרשה זו בצורה סופית. אליהו, לעומת זאת, החליט שלא לפגוע בשכבה העליונה שהנהיגה את עבודת האלילים,⁵ ולכן אל לנו להביע פליאה לאור העובדה שפרשייה זו לא הסתיימה על הר הכרמל. אחאב קיבל את ההזדמנות שלו להמשיך בדרכו, ובזכות ערמומיותה של איזבל גם הצליח בכך.

על כן עלינו לומר שעל מנת לסיים את פרשיית הר הכרמל בצורה הנכונה, היה על אליהו לסלק את אחאב מתפקידו. ואמנם כך ציווה ה' את אחאב לעשות בסופה של

3. עי' רש"י במקום, וכך פירושוהו ברא"ם ושפ"ח, משא"כ לפירוש גור אריה ודרכי דוד לט"ז (הערת המערכת).

4. כמובן שאין לראות בפגיעה במלך ישראל דבר פשוט, אבל בנסיבות אלו דבר זה הוא מן ההכרח. הצדקות לכך הן הנהגות העבודה זרה של אחאב, הסכמתו לרציחת נביאי ה' בידי איזבל, וכמובן רדיפתו את אליהו. ניתן גם למצוא מקום אחר בספר מלכים בה מתבצעת הוצאה להורג לגיטימית של מונרך, הוצאתה להורג של עתליה (מעניין שמדובר בבת של אחאב ואיזבל) בידי יהוידע הכהן הגדול (ראה מלכ"ב יא, טו-טז).

5. קשה יהיה לזקוף דבר זה לחוסר ציווי של ה' על דבר זה, שהרי ציווי ה' המקורי על אליהו היה מצומצם בלאו הכי, ולא כלל אפילו את ה"מבחן" בהר הכרמל, זאת למרות שאליהו ביצע שם מספר דברים די יוצאי דופן (כמו הקרבה מחוץ לבית המקדש, הסתמכות על נס מרשים ושחיתתם של ארבע מאות וחמישים נביאי הבעל). הציווי היה קצר וממוקד: "ויהי ימים רבים ודבר ה' היה אל לאליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל אחאב, ואתנה מטר על פני האדמה" (מל"א יח, א). לדעתי, המשך מהלך העניינים היה צריך לכלול לכל הפחות איוושהי המרדה של העם באחאב על ידי אליהו, כך שגם לדעת

ההתגלות בהר סיני: "וואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל" (מלכ"א יט, טז). לאחר הורדת אחאב מכיסאו, היה על אליהו להמשיך עם העם ולהוריד גם את איזבל מכיסאה, ובסופו של דבר להמליך מלך חדש, המתאים יותר לדרכו של ה', כדוגמת יהוא. עצם העובדה שאליהו לא פעל בכיוון זה מעידה על חולשה מסוימת בדרך הנהגתו, תכונה שהתפתחה בסופו של דבר לפסיביות שגילה אליהו בהר סיני. אליהו, כאמור, מפנה את מקומו כנביא לאלישע בן שפט, ובאמת נגלה שבדיוק בתחומי היחס כלפי השלטון - אלישע אינו נושא פנים בשום ואופן, אבל זהו כבר נושא למאמר אחר.